JAROSLAV DAVID

Lidová a bakalářská etymologie vlastních jmen (na příkladu toponym)[1]

Folk etymology of proper names (as illustrated by place names)

The text focuses on non-scholarly etymology. This language phenomenon is illustrated using Czech place names. Attention is devoted to the following problems: 1. The method of non-scholarly interpretation of the words. 2. The role of non-scholarly etymology as a rhetorical device in medieval literature. 3. The usage of the non-scholarly etymology of place names in the 19th and 20th centuries, i.e. as a method of historical work, its usage in advertising and its influence on the standardisation of changes in the place names.

Key words: etymology, folk etymology, non-scholarly etymology, place names, proper names

Klíčová slova: etymologie, lidová etymologie, nevědecká etymologie, toponyma, propria

„O zakladatelích měst většinou panuje spor, dokonce natolik, že ani u města Říma nelze přesně dojít k poznání o jeho původu. […] Není-li tedy jistota o tak významné obci, není divu, že se vyskytují pochyby, pokud jde o pověsti o ostatních. Ani historiky ani komentátory však za to nesmíme kárat, když z neznalosti vykládají rozličné názory, protože omyl vyvolala sama starobylost událostí“ (Isidor ze Sevilly: *Etymologiae XIII–XV. Etymologie XIII–XV*, 2001, s. 215).

Lidová, popř. bakalářská etymologie je označení pro nevědecký, neodborný výklad původu slova nebo jeho vývoje. Je definována jako „mylné, zpravidla nahodilé spojování slova etymologicky neprůhledného se slovem formálně nebo významově podobným, geneticky však odlišným“ (Janyšková, 2002, s. 129; viz též Rejzek, 2009).

Kromě ne zcela přesného a výstižného, avšak v české toponomastice patrně nejfrekventovanějšího termínu *lidová etymologie* se často jako synonymum používá označení *bakalářská etymologie*. Jí se při detailním rozlišení rozumí podtyp nevědecké etymologie. Autorem výkladu označovaného jako bakalářská etymologie je obvykle člověk mající jisté humanitní, často dokonce lingvistické vzdělání nebo povědomí. Podstatným rozdílem od lidové etymologie v užším slova smyslu, charakterizované často jako primárně neintencionální záležitost, je však záměrnost užití

[1] Příspěvek vznikl jako součást řešení grantového úkolu GAČR č. 405/07/P144 *Lidová etymologie – její specifika a fungování (na příkladu toponymické složky jazyka)* na základě přednášky proslovené dne 21. 10. 2009 v pobočce Jazykovědného sdružení ČR v Hradci Králové.

nevědeckého výkladu slova, např. v kronikách, legendách nebo ve vlastivědných a jazykovědných pracích 19. a 20. století.

Nevědecká, lidová etymologie byla poprvé definována a popsána ve studii *Über deutsche Volksetymologie* německého lingvisty Ernsta Förstemanna, uveřejněné v roce 1853. V české jazykovědě zůstávala po celé století až do vydání monografie Jiřího Rejzka *Lidová etymologie v češtině* (2009) jedinou zevrubnou prací, dnes cennou zejména z hlediska shromážděného materiálu, monografie Josefa Černého *Příspěvky k české etymologii lidové* (1894). V obecné rovině byla lidové etymologii věnována pozornost také v obou vydáních Erhartova-Večerkova *Úvodu do etymologie* (1981, s. 119–124; 2006, s. 153–160, 213–219). Z dalších autorů, kteří se jí zabývali, připomeňme Josefa Miloslava Kořínka (1936), Otto Ducháčka (1953); z novějších zahraničních prací viz např. Heike Olschansky (2004).

V následujícím textu se zaměřujeme na neodbornou etymologii vlastních jmen, především toponym. Vzhledem k rozkolísanosti terminologie budeme v našem textu používat jednotné obecné označení *nevědecká etymologie*.

Částí lexika, která je vystavena působení nevědecké etymologizace, jsou izolovaná slova, jejichž původ není uživatelům jazyka zřetelný, tedy stará apelativa, slova přejatá a také propria, především antroponyma a toponyma. Právě vlastní jména zeměpisná nám jsou materiálem, na němž chceme ukázat proměny fungování nevědeckého výkladu původu slov v historické perspektivě.

Nevědecká etymologie se uplatňuje třemi způsoby. V rovině vlastní interpretace etymologicky nejasného slova využívá buď tzv. mylné dekompozice, nebo adideace, vycházejících z homonymie, homofonie, homografie či paronymie. Uvedené postupy se překrývají, často se uplatňují společně a jen zřídkakdy se vyskytují v čisté formě. Projevem obou interpretačních východisek pak může být změna formální podoby výrazu, zejména pravopisná nebo hlásková.

Příkladem mylné dekompozice jsou výklady, které nerespektují názvotvornou strukturu toponym, tedy nejčastěji jsou projevem ztráty povědomí o topoformantu nebo o způsobu tvoření. Dokládají ji např. interpretace tzv. složených přezdívkových jmen typu *Pobistrýce* („místo, kde se pobili strýci / pobili strýce“), *Kozojedy* („místo, kde jedí kozy“)[2] nebo nevědecká etymologie názvu *Mikulovice* dle zvolání jednoho ze dvou bratrů soupeřících v tom, čí kolo se dokutálí dále: „Mý kolo více“ (Černý, 1894, s. 30). Obecně platí, že jména zakončená na *-nice*/*-vice*, ať už jde o od původu patronymická oikonyma, nebo o jiné typy toponym, bývají obecně spojována s adverbiem *více*, např. *Dejvice*, *Pivkovice*, *Vokovice*, nebo se zájmenem *nic*, např. *Květonice*, *Pivonice*, *Vícenice*. Z Hájkovy *Kroniky české* můžeme připomenout apelativní interpretaci deantroponymického oikonyma *Radlice* (jde o místní jméno

[2] K problému výkladu tzv. přezdívkových místních jmen srovnej Lutterer (1964, 1978).

odvozené příponou *-ice* z osobního jména *Radla*; Profous, 1951, s. 521): „I odešli jsau ku poledni a v jednom suchém údolí oba dvuor jeden velmi vysokau a pevnau ohradau ohrazený sobě postavili a zákopy přidruhám dělajíce, velmi veliké a hrubé velikosti v zemi radlici železnú nalezli. Od koho a neb kdy by tu zakopaná byla, nevědúce, velmi se divili a z té příčiny tomu dvoru Radlice jméno dali“ (s. 91–92).

Příkladem adideace, tedy vztažení slova k mylnému základu, může být např. interpretace toponyma, byť jen naznačená, kterou najdeme ve 2. díle Pekařovy práce o Janu Žižkovi. Seriózní historik Josef Pekař ji vložil do výkladu původu husitského hejtmana: „Jistou stopu k poznání rodu vladyk trocnovských tají v sobě snad i jméno sídla jejich. Mezi jmény místními v naší zemi je jméno Trocnov, Trucnov zcela ojedinělé. […] Ale ať jde snad o vědomou volbu jména, ať o přezdívku, již nové vladycké domácnosti dali sousedé, nemožno nezmíniti se o tom, že jméno Trocnov, Trucnov zavírá v sobě smysl vzhledem k dějinnému zjevu nejproslulejšího nositele jeho nemálo zajímavý. Německé jméno přídavné truc (z latinského „trux“ odvozené) přejímá český slovníkář Klaret (kol. r. 1365) do české zásoby slovní a tlumočí je synonymy: bujník, prchlec, vzteklec, pyšník. Jde-li snad o pouhou náhodu, jest i ona, tuším, hodna zmínky“ (Pekař, 1992, s. 16; srov. Profous-Svoboda, 1957, s. 382). Z dalších uveďme pro ilustraci výklad jména *Zlín* z apelativa *zlý* (Pekárek, 1942, s. 17) nebo *slín* (Hosák-Šrámek, 1980, s. 797) či vysvětlení toponyma *Kytín* z dětského zvolání „kytí, kytí“, tedy ‚kytička, kvítí‘ (Biskup, 1944, s. 100).

V našem prostředí se také velmi často setkáme s laickými výklady již adaptovaných jmen německého původu nebo poněmčených toponym slovanského původu. Za všechny uveďme např. oikonymum *Šepetely*: ‚ves lidí, kteří šeptají‘, přeneseně ‚ves poštěvačů‘, z něhož lidovou etymologií vznikla německá podoba *Schöppenthal*, tedy ‚konšelské údolí‘ (Profous-Svoboda, 1957, s. 276–277).

Mylná dekompozice i adideace velmi často pracují s vysvětlením, že z pohledu interpretátora současná podoba jména, která není zcela identická se základem či tvarem, z něhož výklad vychází, vznikla pozdějším zkomolením nebo upravením. Dokladem může být např. interpretace toponyma *Ústí*, kterou najdeme v Hájkově *Kronice české*: „Rychle jděte do toho hauští a tu les posekajíce založte ohradu města nepříliš velikého a od toho hauští dajte jméno městu Hauští. […] tu hned se vší čeledí zběhše se dříví sekali a město zakládali, davše jemu jméno Hauští, kterémuž potomkové Austí říkali“ (s. 253–254).

Zatímco první dva způsoby se týkají pouze interpretace základu nebo slovotvorné struktury výrazu, třetím typem je změna formy slova. Podoba slova se částečně nebo zcela přizpůsobuje mylné interpretaci. Např. historický název *Karlštejn*, z německého *Karls-stein* (‚Karlův kámen‘, resp. ‚Karlův hrad‘), se od 19. století objevuje v podobě *Karlův Týn/Tejn*, jež vznikla mylnou dekompozicí a adideací formantu *-stein*, typického pro hradní názvy, k české hláskové podobě *týn/tejn*[3]. Podobně např. původně deantroponymické toponymum *Tvořiraz* bylo změněno na etymo-

logicky průhlednější *Tvořihráz* (Lutterer-Šrámek, 1997, s. 268). Jiným případem změny podoby toponyma motivované nevědeckou etymologií, byť jen v rovině jeho užití jako chrématonyma, je název nakladatelství *Vetus Via*, odkazující k nikde nedoložené, později údajně zkomolené formě ve skutečnosti deantroponymického toponyma *Bítov* (srov. Hosák-Šrámek, 1970, s. 72–73).

Nevědecká etymologie je nejen záležitostí mylného výkladu jména, ale přesahuje i do oblasti lidové slovesnosti. V souvislosti s lidovou etymologií a výklady jmen jsme už zmínili folklorní žánr označovaný jako etymologická pověst či pověst místní. Náleží do skupiny útvarů folklorní povahy, které jsou v anglických textech označovány jako *folk namelore* nebo *onomastic folklore*. Kanadský folklorista a ukrajinista Jaroslav Rudnyćkyj (1966) ve své studii rozlišuje celkem 4 druhy etymologického folkloru: 1) pověsti, mýty, příběhy; 2) lidové etymologie jmen; 3) onomastická tabu a výsledná eufemistická jména a 4) přísloví a říkání o jménech (srov. též Rejzek, 2009, s. 64–66).

Existují nejen jednotlivé pověsti, ale dokonce celé řetězce, jež vyprávějí příběhy vzniku vlastních jmen nebo jejich prostřednictvím referují o historických událostech. Z českého prostředí připomeňme patrně umělou pověst vzniklou v 18. či v 19. století, jež vysvětluje pomocí místních jmen *Seč*, *Proseč*, *Prosíčka*, *Ústupky*, *Přemilov*, *Bojanov*, *Modletín* události střetu husitského tažení se Zikmundovým vojskem (Černý, 1894, s. 30–31; David, 2008b). Postup kolonizace kraje kolem Plzně podává pověst popisující cestu osadníků za padající hvězdou, tedy „kovem“ (Janusová, 1991, s. 7), kdy byly založeny vesnice *Božkov* („Boží kov“), *Letkov* („letí kov“) a *Tymákov* („dýmá kov“).[4]

Zaměřme se nyní na nevědeckou etymologii, zejména na její tzv. bakalářskou podobu, a roli, jakou hrála ve výkladech zeměpisných jmen (srov. Honl, 1965; Olivová-Nezbedová, 1980; Zlatohlávek, 1968).

Nevědecká, respektive bakalářská etymologie bývá tradičně označována jako nejstarší způsob výkladu toponym (Šmilauer, 1966, s. 25; Šrámek, 2007, s. 377–378). Etymologické pokusy doložené v kronikách, např. u Kosmy, Dalimila, Přibíka Pulkavy z Radenína, zejména však Hájka a Beckovského, nebo v legendách, cestopisech a dalších textech ovšem nebyly pouhou autorskou manýrou středověkých a novověkých historiografů (srov. David, 2009). Plnily funkci nejen rétorické figury, ale také především pro nejstarší období dějin nahrazovaly chybějící prameny a verifikovaly historický výklad, popř. vyjadřovaly jistou tendenci díla. Nabízely spojení historicky nedoložených postav s existujícími místy, přesněji jejich názvy, a tak

---

[3] Moravským protějškem tohoto vnímání počeštěné podoby topoformantu *-stein*, tedy *-štejn*, je nenáležitá hyperkorektní forma *-štýn*, např. *Helfštýn*, *Pernštýn*, *Šostýn*, která se objevuje od konce 15. století a znovu nabývá na intenzitě v 19. století.

[4] Další lidové výklady toponyma *Tymákov* vycházejí ze spojení „Tu máš kov!“ anebo odkazují ke kouřícím milířům, tedy „dýmákov“.

zpětně potvrzovaly pravdivost a reálnost jejich existence. Velmi dobře to dokládá příklad sídel tří Krokových dcer, Kazi, Tetky a Libuše. Zatímco Libuši a Tetku Kosmas spojil s výslovně pojmenovanými lokalitami *Tetín* (*Tethin*) a *Libušín* (*Lubossin*), Kazi pak s bezejmennou mohylou u řeky Mže (*Die Chronik der Böhmen des Cosmas von Prag*, 1923, s. 10–11), Dalimil potom neexistujícím *Kazínem* doplnil triádu hradů Krokových dcer (*Staročeská kronika tak řečeného Dalimila 1*, 1988, s. 118).[5] Další autor, kronikář Karla IV. Přibík Pulkava z Radenína, opustil Dalimilovu fikci hradu Kazína, neboť se neopírala o žádný existující hrad či hradiště. Hradiště a tvrziště nad řekou Berounkou poblíž Bluku u Zbraslavi začalo být s Kazínem spojováno až v 16. století, kdy jej sem poprvé lokalizoval Václav Hájek (*Václava Hájka z Libočan Kronika česká I*, 1918, s. 88; srov. Holec, 1988, s. 114).[6] Přibík Pulkava tedy vyřešil rozpor s neexistencí Kazína tím, že v jeho podání se *Kazi* původně jmenovala *Běla* a s jejím jménem spojil pojmenování existujícího hradu *Bílina* (*Přibíka z Radenína řečeného Pulkavy kronika česká*, 1893, s. 212).[7]

Humanismus přinesl další rozměr toponymických etymologií. Účelově vznikaly etymologie vykládající české místní názvy nejčastěji z latinských základů. Uveďme např. toponymum *Pardubice* etymologizované humanistou Martinem Myliem jako „a gemina quercu“, tedy ‚dva duby‘ (Martínek, 1970, s. 145), interpretaci názvu zaniklé vsi *Limusy* z latinského *Musae* (Martínek, 1966, s. 53), snahu vyložit toponymum *Olomouc* z nedoloženého latinského jména *Iuliomontium* (Hosák-Šrámek, 1980, s. 177) nebo výklad jména *Postoloprty* ze jména kláštera *Porta apostolorum*, ovšem v obráceném pořadí slov, tedy *Apostolorum porta* (Profous, 1951, s. 442–443). Velké množství etymologií místních jmen českých měst obsahuje dílo *O státě českém* Pavla Stránského (1940, s. 11–62).[8]

Etymologie jako rétorická figura se objevuje i v díle barokních autorů, zejména historiků, jako byli Bohuslav Balbín, Jan František Beckovský, Jan Florián Hammerschmidt, Tomáš Pešina z Čechorodu nebo Jan Kořínek, např. v pojednáních o jménech poutních míst, jež měla ukázat jejich starobylost a důležitost. Bohuslav Balbín ve spisku *Přepodivná matka svatohorská Maria* (1666), ve Štajerově překladu, předkládá možné výklady jména *Svatá Hora*: přívlastek *Svatá* dostala hora dle zázraků, které se tam odehrály, nebo „že tato hora počala slouti Svatá, že na ni

---

[5] „Potom Krok jide do návi / a tři dcery múdre ostavi, / Kaziu, Tetku a Libuši. / O třetie mluviti muši. / Kazě seděla na Kazíně / a Tetka na Tetíně.“

[6] „Káša, sestra Libušina, s povolením Libuše, sestry své, rozkázala sobě na jedné převysoké hoře zámek postaviti tu, […] a dala jemu od svého jména jméno Kášín, kterýžto hrad a gruntové nad řekau Vhltavú, proti klášteru Zbraslavskému, až do dnešního dne se ukazují.“

[7] „Jedné prvorozené řiekali jsú Běla; jakožto jiní pravie, slula jest Kazi. Ta jistá Běla udělala jest ten hrad Bělinu a té všie vlasti povýšila jest.“

[8] Např. *Prachatice* „jméno dostaly asi buď od práchnivění nebo od prachu“; *Krumlov (Český)* „pojmenován byl, jak říkají, buďto podle zakřivení pastviny (Krumm-au), anebo od rozmílání ledových krů (kry, mlýti), jakoby Krů-mlov“.

nočním časem začasty vidáná byla světla nebeská“ (s. 7–9). Matěj Tanner v *Hoře Olivetské* (2001), věnované poutnímu místu Kotouč u Štramberka, vykládá etymologii jména hory *Hostýn* od hostií zachráněných zázrakem před Tatary (s. 53). Jako umělecký prostředek se nevědecká etymologie toponym objevuje, i když zřídka, i v moderní české literatuře, např. u Vančury (román *Konec starých časů*), v divadelních a písňových textech autorských dvojic Voskovec-Werich, Suchý-Šlitr, Smoljak-Svěrák nebo v reportážním románu Ludvíka Vaculíka *Cesta na Praděd*[9] (srov. termín *poetická/básnická etymologie*; Rejzek, 2009, s. 62–64).

Na sklonku 18. století a zejména během následujícího období se již etymologie konstituovala jako samostatná lingvistická disciplína. Bakalářská etymologie jako rétorická figura pomalu pozbyla svého významu a uplatňovala se pouze v krásné literatuře, jak již bylo zmíněno výše. Avšak nevědecká etymologie našla novou možnost využití. S rozvojem vlastivědného bádání a historické vědy začala plnit funkci náhražky chybějící významné minulosti, zejména při hledání slovanského pravěku a starověku (tzv. paganománie; srov. Krolmus, 1998; Maliarik, 1929; Sklenář, 1999). Nevědecká etymologie se tak uplatnila jako zcela legitimní metoda popisu historické minulosti. Karel Alois Vinařický v jednom ze svých dopisů Františku Ladislavu Čelakovskému napsal: „Etymologista může se mýliti: ale příroda a nesmrtelný národ nelže. […] Do mrtvého toho kostlivce (míněna etymologie – pozn. JD), vdechneme bohdá přec někdy ducha. Historie stará i středověká, i rovně zeměpis velké opravy potřebuje. Já v ní našel mnoho bludů, pověr a lží. Ubohé Slovanstvo! všude hrdě pošlapáno“ (Vinařický, 1909, s. 472). Etymologie tak začala hrát významnou úlohu jako prostředek historického bádání a také nacionálního boje (srov. David, 2007b; Šrámek, 2007, s. 384–389). Pomáhala nahradit zatím neobjevený slovanský pravěk a přispívala dokonce nejen ke zvyšování prestiže Slovanů, respektive Čechů, oproti Němcům, např. etymologizací etnonym *Slovan*, *Čech*, ale také jim přisvojovala mnoho kulturních hodnot a osobností, např. výklady *Sámo – Samoslav*, *Lessing – Lesník* apod. (Macura, 1995, s. 55). Jan Kollár nejen v *Rozpravách o jmenách* (1830), *Cestopise* (1843), ale především ve svém díle *Staroitalia slavjanská* (1853) pak upozornil na fakt, že toponymie valné části Evropy je vlastně slovanského původu: „Co jsem se v Italii ohledl, otevřela se žasnoucímu oku ještě jedna nová a to nejstarší částka historie našeho národu v zříceninách jazyka, bájesloví, zákonů, umění a celého života.“

---

[9] Ludvík Vaculík chápe zeměpisná jména jako kondenzované příběhy, jako minulé, a přesto stále aktuální svědectví o místech. Pro ilustraci uveďme hříčku s toponymem *Onomyšl*: „Onomyšl, Onomyšl – šeptal jsem si jméno vesnice, kterou jsme měli za chvíli projet. Nikdy jsem je neslyšel, ačkoli slyším už čtyřicet roků. Je to slovo plné starého smyslu, ale jakého přesně? […] Čekal jsem, jak vypadá Onomyšl, zda je tak zadumaná jako její jméno, ale když jsme k ní dojeli, nic jsem neviděl, protože naše dráha se jí jen dotýkala, museli bychom sjet dovnitř a stejnou uličkou se zas vrátit. U krajní chalupy Onomyšle seděla však na teplém kameni stará žena. Nepohnutě seděla, na to i ono myslíc, a kdo ví, zda věřila tomu, co vidí, když nás viděla“ (Vaculík, 2001, s. 117–118).

Kollár, reprezentant nekritického slavjanofilství, ukazuje latinu jako „původně jedno ze staroslavských nářečí, jen něco vplyvem řečtiny změněné“ (s. 10, 13) a ve jménech italských měst hledá a nachází důkazy o dávném slovanském osídlení.[10]

Rozvoj regionálního a vlastivědného bádání ve 2. polovině 19. století s sebou přinesl hledání strážnic a stezek, pravěkých hradišť, kultovních míst a obětišť, ale také vazeb slovanského pravěku k Indii.[11] Zmiňme především postavu dnes již téměř zapomenutého pátera Václava Krolmuse (1850, 1857),[12] náchodského archiváře Karla Hrašeho (1885),[13] z pozdějšího období práce Františka a Ladislava Horáka (1923, 1928). Tato kuriózní etapa vlastivědného popisu je dnes předmětem zájmu tzv. folklorní archeologie (Krolmus, 1998; Sklenář, 1999).

Prostor pro uplatnění záměrně nevědeckých výkladů proprií v 19. století otevřely již připomenutý nacionalismus a česko-německé soupeření. S rozvíjejícím se národním hnutím a jeho politizací se pak zejména toponomastika stávala nástrojem velkoněmeckého nacionalismu, např. v rámci tzv. sporu o smysl českých dějin, s praktickými důsledky zdůvodňujícími nároky hitlerovského Německa vůči území první Československé republiky. Asi nejvýznamnějším byl spor o autochtonní teorii, dle níž německé obyvatelstvo v sudetských oblastech bylo považováno za původní, předslovanské. V této při se ve 20. a 30. letech 20. století ve službách nacionálního boje střetly toponomastické argumenty dvou osobností, germanisty Ernsta Schwarze a historika Bertolda Bretholze, jehož názory na pole toponomastiky přenesl Josef Freising (Skutil, 1976, s. 59; srov. Pekař, 1922). V těchto polemikách byla velice často využívána účelově deformovaná a mylná etymologizace jmen. Asi nejvýmluvnějším dokladem, z odstupu let až kuriózním, je záležitost, na niž upozornil Vladimír Šmilauer. V roce 1938 se kriticky v *Naší řeči* vyjádřil o výkladu toponyma *Spišský Štvrtok*, německy *Donnersmarkt*, ze jména germánského boha *Donnara*: „Charakterisoval jsem jej slovy, že je tak málo pravděpodobný, jako že Vodňany jsou starým božištěm Wotanovým. Chtěl jsem tím hodně výrazně naznačiti jeho nemožnost. Ale přiznám se, že jsem ještě při korektuře byl v pokušení tuto zmínku škrtnout: zdála se mi přece jen hyperbolou trochu příliš drastickou. Snad i leckterý čtenář měl ten dojem. A hle!“

---

[10] Např. toponyma *Herculaneum* a *Pompeje* Kollár vykládá z „hor – horký, hořící, jarý, a kule – sol, solnce“ a „popely […] a tak tedy místo neb ves na popelu vystavené, tak jako Herkulán na horkém, vyhořelém místě“ (s. 719–720). Na Kollára a jeho způsob etymologizace ve 20. století navázal např. Antonín Horák (1991).

[11] Ve 20. letech 20. století se pokoušel slovenský kněz Ján Maliarik dokázat, že původním středoevropským náboženstvím byl brahmanismus. Svou teorii stavěl na nevědeckých výkladech místních jmen, např. *Magura* < **Mahaguru* ‚sídlo velkého učitele‘, *Ostrihom* < **Astrihóma* ‚mužská oběť‘.

[12] Krolmus např. vykládá jméno *Bezděz* jako **Běs-děs*, tedy místo kultu Černoboha, hydronymum *Berounka* jako **Perúnka*, tedy ‚Perunova řeka‘, pomístní název *Vančurova rokle* interpretuje jako místo kultu indického boha Čury.

[13] Hraše např. vysvětluje toponymum *Třebánice* z kmene *treb* (*treba* = ‚oběť‘); *Stříteže*: „Obyvatelům těchto pradávných a památných osad bylo téže stezky stříci a ji chrániti.“

(Šmilauer, 1938, s. 144). Šmilauer dále rozebírá článek z časopisu *Zeitschrift für deutsches Altertum*, který mezi oikonymy odvozenými ze jména boha *Wotana* uvádí i jihočeské *Vodňany*. Vladimír Šmilauer svou poznámku uzavírá slovy: „Měli bychom se snad dobře pobaviti tím, jak rychle byla realisována naše žertovná hyperbola, jak Naše řeč jasnozřivě předvídala nová vítězství dnešní německé vědy, – ale je-li člověk také germanista, ví-li, co byl Zeitschrift für deutsches Altertum, kdo je jeho redaktor Edw. Schroeder a vůbec co byla německá věda, věřte, že jsou jeho pocity nějak příliš daleko vzdáleny žertu a veselosti“ (Šmilauer, 1938, s. 145). Ze stejné doby pochází i pokus interpretovat jméno podbeskydské vesnice *Trojanovice*, založené teprve v polovině 18. století a nazvané po biskupu Troyerovi (Hosák-Šrámek, 1980, s. 603), jako název vztahující se k císaři Trajánovi a dokládající rozšíření Rumunů až na Moravu (Crânjală, 1935–1936, s. 614).

V české jazykovědné literatuře se po roce 1945, po odsunu německého obyvatelstva, již neobjevují práce, které by mylně interpretovaly toponyma z nacionálních důvodů. Jiná je situace např. na Slovensku, kde zejména od 90. let 20. století s nástupem konfrontačního slovensko-maďarského nacionalismu vznikají dokonce i ve vědeckém prostředí práce dokazující slovanské/staroslovanské kořeny slovenské toponymie (Krajčovič, 2005; Ondruš, 2000, 2002, 2004). Pokud se nějaké takové názory objevují v české jazykovědě nebo historii, jedná se vesměs o práce diletantů, které již nejsou součástí hlavního proudu vědeckého bádání. Z těch nejzajímavějších jistě stojí za připomenutí skupina autorů, tzv. stibologů (Květ, 2003, s. 156–157), např. Radan Květ a Vladimír Merta (2000, 2001, 2003), kteří navazují na práce Karla Hrašeho a Ladislava Horáka a pokoušejí se, velmi často na vratkých základech, jež jim nabízí mapa Klaudia Ptolemaia, určit průběh starých stezek a lokalizovat strážní místa. Např. oikonymum *Kuchařovice* je interpretováno jako místo povinného skladu, *Písařov* byl místem, kde sídlil celní písař apod. Jinou skupinu představují autoři, kteří se snaží z toponymie vytěžit informace o keltské tradici (tzv. keltománie) nebo o indoevropských kořenech české toponymie. Ukázkou etymologického amatérismu je útlá knížka filozofa Milana Machovce nazvaná *Indoevropané v pravlasti*. Její autor se pokusil rekonstruovat svět našich předků pomocí jazykového svědectví, ovšem zcela nefilologicky. Upozorňuje na to už názvem jedné z kapitol *Odborným jazykovědcům na ochranu před infarktem*! Ponechejme stranou autorovy vývody týkající se apelativní slovní zásoby a věnujme se především toponymům. Stačí uvést několik dokladů. Název hory *Blaník* vykládá ze jména keltského boha boje *Belena*; *Krkonoše* jsou dle Machovce „vnějškově slavizované hory obra Krakena (jako ve Francii Carcassone aj.), jejž prozrazuje slovo Krakonoš“. O předslovanském, především keltském původu autor spekuluje také v případě místních jmen *Brandýs*, *Nymburk*, *Hrdlořezy*, *Hostivař* nebo *Buš* či *Korkyně* (Machovec, 2000, s. 22, 27, 78; srov. též Zlínský, 2007).

Nevědecký výklad toponym zasahoval i do procesu standardizace geografického názvosloví. Z přelomu 19. a 20. století, a zejména v 1. polovině 20. století je doložena

u řady obcí v českých zemích tendence k „polepšení“ názvu, v jejímž pozadí velice často stáli místní učitelé, středoškolští profesoři a regionální historici. Dá se tedy hovořit i o jistém brusičském/puristickém trendu zasahujícím místní jména. Jedním z nejčastěji uváděných důvodů v žádostech o změnu nebo úpravu je „hanlivost“ názvu.[14] Z hlediska toponym a okolností jejich vzniku se jedná o domnělou a zcela ahistorickou interpretaci vesměs deantroponymických jmen. Vulgární nebo hanlivý základ toponyma je pociťován pouze v synchronní rovině, diachronní pohled a povědomí o okolnostech vzniku jména je zatlačeno zcela do pozadí (David, 2001, 2002).

Korespondence uložená v archivních fondech úřadů zemské správy obsahuje velké množství žádostí a posudků týkajících se „polepšení“ místních jmen. Tak se dozvídáme např. o změně názvů *Drbalovice* na *Drvalovice*, *Proseč-Vobořiště* na *Proseč-Obořiště*, *Oselno* na *Úsilné*, *Prasetín* na *Prosetín*, *Prasetice* na *Prosetice*, *České Trouby* na *České Žleby*, *Svrabov* na *Svatbín*, *Kočičí Lhota* na *Starojická Lhota*, *Svinov* (něm. *Schweine*) na *Vršina-Hochfeld*,[15] *Volovice* na *Olovnice.*[16] Obec *Solopysky* se marně dovolávala návratu původní formy *Solopisky*, která však byla jako jazykově, etymologicky a pravopisně nesprávná odstraněna v roce 1923.[17] Nezdarem skončila i snaha nahradit název *Hnojnice* jménem *Hojnice.*[18] Zamítnuty byly také návrhy změn toponym *Vémyslice* na *Výmyslice* nebo změna *Sviny* na *Lučany*, *Kundratice* na *Kunratice* či nahrazení názvu *Svrabov* (lidově *Srabov*) pojmenováním *Strahov*. Autorita Archivu ministerstva vnitra zastávala stanovisko neměnnosti historického názvu, jak ukazuje i citace z vyjádření k žádosti obce Svrabov: „I když jméno obce má význam se stanoviska estetického poněkud méně pěkný, nemá to býti ihned důvodem ke změně dosavadního jména, majícího původ v dávné minulosti. Nikomu rozumnému nenapadne tropiti si posměšky ze starého, po staletí trvajícího jména, a tam, kde jde o zlou vůli, nalezne se důvod k posměšku i po změně závadného jména. Dlužno v tom zajisté hledati jenom známky poválečné hysterie a nervosy, když se dnes lidé pojednou cítí dotčenými jménem své obce, nad kterým se nesčetné generace jejich předků nijak nepozastavovaly.“[19]

Uvedená tendence je charakteristická pro českou oikonymii již od 2. poloviny 19. století, srovnej např. změny *Mrdákov* na *Mrákov*, *Sračkov* na *Malá Lípa*, *Hloupětín* na *Hloubětín* (David, 2001; Lutterer-Šrámek, 1997, s. 90). Byla projevem

---

[14] Dalšími důvody byla „nespisovnost“ názvu nebo potřeba nahradit či změnit český nebo německý ekvivalent místního jména.

[15] NÁRODNÍ ARCHIV PRAHA; fond Ministerstvo vnitra – nová registratura, karton č. 4972, *Stálá komise při ministerstvu vnitra pro stanovení úředních názvů míst v RČS, 24. 1. 1922*.

[16] NÁRODNÍ ARCHIV PRAHA; fond Zemský výbor, kartony č. 741, 742, 743.

[17] NÁRODNÍ ARCHIV PRAHA; fond Ministerstvo vnitra – stará registratura, karton č. 5129.

[18] NÁRODNÍ ARCHIV PRAHA; fond Ministerstvo vnitra – stará registratura, karton č. 5130.

[19] NÁRODNÍ ARCHIV PRAHA; fond Ministerstvo vnitra – stará registratura, karton č. 5129, *Stanovisko archivu ministerstva vnitra, 23. 5. 1925*.

melioračních puristických vlivů v oblasti vlastních jmen (Šrámek, 1965, s. 392).[20] Jejím pokračováním po roce 1945 byla např. změna oikonyma *Smrdov* na *Sázavka* v roce 1964 (David-Rous, 2006, s. 115–116)[21] nebo úsilí obce *Dolní Mokropsy* změnit si jméno na *Kazín*. Stejně neúspěšná byla snaha *Otrokovic* (jde o místní jméno odvozené příponou *-ovice* z osobního jména *Otrok*; to vzniklo ze slova *otrok*, tedy ‚dítě, sluha'; Hosák-Šrámek, 1980, s. 212) z počátku 30. let o změnu jména na *Baťov* na památku Tomáše Bati. Toto snažení však nebylo úspěšné, neboť stanovisko ministerstva vnitra se přidržovalo zásady, že po významných osobnostech mohou být pojmenována pouze nově vytvořená sídla. Proto v roce 1936 bylo znovu o změnu jména požádáno se zdůvodněním: „Nynější název Otrokovice jest svým smyslem méně vhodný, jest jako takový obyvatelstvem obce pociťován a z jiných stran nezřídka zneužíván k dráždění, narážkám a urážkám."[22] Ministerstvo i tentokrát návrh zamítlo, ovšem nabídlo jeho použití pro lokalitu *Bahňák* v Otrokovicích.

Poslední oblastí, v níž se uplatňuje záměrná nevědecká etymologie toponym, je reklamní diskurz (David, 2008a).[23] Existující reálná toponyma jsou nově vykládána a zapojována do nových souvislostí, jak ukazují příklady využití místních jmen nebo urbanonym v reklamních textech. Popsanou skutečnost dobře ilustruje případ využití některých toponym pro účely tzv. sváteční pošty: *Ježíškova Vánoční pošta* z *Božího Daru* (německy *Gottesgab*; děkovné hornické jméno), *Velikonoční pošta Kraslice* (německy *Graslitz* = ‚jehličná') nebo *Valentýnská pošta Milostín* (toponymum z osobního jména *Milosta*). Lidová etymologizace toponyma stála i u vzniku projektu *Malého máslovického muzea másla* v roce 1997 v *Máslovicích* (toponymum z osobního jména *Máslo*) nebo u pojmenování *Plzeňského restaurantu Kobyla* na *Kobyliském náměstí* v Praze.[24] Na obdobném principu funguje i využití toponym *Brloh*, *Čunín*, *Držkov*, *Hulice*, *Teplýšovice* nebo *Vajglov* s poznámkou „NÁMĚT NA KONVERZACI" na pivním tácku. Jiným příkladem reklamního nevědeckého

---

[20] Pokud se pro starší období vyskytuje dvojjmennost typu domněle „vulgární" název – jeho „meliorativní" podoba, např. dvojice starých toponym *Svinov – Schönbrunn* (Ostrava), jde o původní dvojjmennost (Šrámek, 1965, s. 392).

[21] O změnu jména na *Smilov* obec usilovala již ve 20. letech 20. století. Tehdy byl ovšem požadavek zamítnut se zdůvodněním, že „ve jménu není nic hanlivého (proti úmyslné haně není nikdo chráněn), a trvá po 600 let" (NÁRODNÍ ARCHIV PRAHA; fond Ministerstvo vnitra – nová registratura, karton č. 4972, *Stálá komise při ministerstvu vnitra pro stanovení úředních názvů míst v RČS, 24. 1. 1922*).

[22] MORAVSKÝ ZEMSKÝ ARCHIV BRNO; fond Zemský národní výbor v Brně (1886) 1945–1948 – Všeobecná registratura; inventární č. 599, signatura I-21m, *Názvy měst, obcí, osad a ulic 1945–1947*, karton č. 162, *dopis Okresního úřadu ve Zlíně Zemskému úřadu v Brně, 6. 1. 1937*.

V 50. letech 20. století se objevila lidová parafráze budovatelského hesla „My jsme mládež nová, mládež Gottwaldova" v podobě „My jsme mládež nová, mládež z Otrokovic" využívající lidové etymologizace jména *Otrokovice* z apelativa *otrok*.

[23] V této souvislosti je třeba připomenout, že specifickým jevem se stává sbírání tzv. kuriózních zeměpisných jmen. To dokládají také např. webové stránky, které shromažďují tato toponyma (the worst city/town/place names).

výkladu místního jména je využití uličních názvů typu *Růžová*, *Liliová*, *Zlatá*, původně ironických pojmenování nedlážděných a hříšných ulic středověkých měst, jako motivačního východiska chrématonym, např. *Růžová čajovna* a *Hostel Rosemary* v *Růžové ulici*, *Pension U Lilie* v *Liliové ulici*, obchodní dům a hotel *Perla* v *Perlové ulici* v Praze (David, 2008c). Zatímco předchozí příklady představovaly pouze mylnou etymologizaci zeměpisného jména beze změny formy, druhým typem reklamního využití toponyma je jeho dekompozice, vlastně jazyková hra, která se uplatňuje v propagačním textu, např. název stánku s občerstvením *KiOsek* (v Oseku u Hořovic), pojmenování festivalů *U ZDI© – Zdický rockfest* (Zdice, pozadí plakátu tvoří cihlová zeď), *Zaječení* (Zaječov) či *Řev Řevnice* (Řevnice).

V neposlední řadě představuje konfrontace nevědecké etymologie toponym se seriózními vědeckými výklady možnost popularizace jazykovědy, konkrétně onomastiky (Harvalík, 2008), a to jak ve školním vyučování (David, 2007a), tak i v médiích (Janáč-Tumlíř-Harvalík, 2006, 2008).

Z toho, co bylo napsáno výše, plyne, že nevědecká, zejména bakalářská etymologie toponym hrála velmi důležitou úlohu ve středověké a novověké literatuře jako rétorická figura. V 19. století potom začala sloužit jako metoda historické práce a především byla velmi často zneužívána nacionalismem. Po roce 1945 je nevědecká etymologie již jen pouhou kuriozitou a výrazně neovlivňuje jazykovědu ani historii. Nemizí však zcela. Objevuje se v dílech lingvistů-amatérů, ale uplatňuje se rovněž v reklamních textech nebo jako prostředek popularizace jazykovědy, zejména onomastiky.

PRAMENY A LITERATURA

BALBÍN, B. (1666): *Přepodivná matka svatohorská Maria*. V. M. Štejer (přel.). Litomyšl: Jan Arnolt.

BISKUP, J. (1944): *Pověsti ze stříbrného kraje*. Příbram: A. Pelz.

CRÂNJALĂ, D. (1935–1936): Nicolae Drăganu. Românii în veacurile IX.–XIV. pe baza toponimiei şi onomasticei. *Slavia*, 14, s. 602–619.

ČERNÝ, J. (1894): *Příspěvky k české etymologii lidové*. Praha: F. Šimáček.

DAVID, J. (2001): Lidová etymologie a vulgarismy v toponymech. *Jazykovědné aktuality*, 38, s. 34–39.

DAVID, J. (2002): Suchý nebo Píčov? (k jednomu místnímu jménu z Boskovicka). In: *Sborník Muzea Blansko*. Blansko: Muzeum Blansko, s. 89–91.

DAVID, J. (2005): Ty lesovské stráně… (k literární a filmové toponymii). In: *Komunikace – Styl – Text. Sborník z mezinárodní lingvistické konference České Budějovice 20.–22. září 2005*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, s. 173–177.

[24] Etymologie toponyma *Kobylisy* je doposud nejasná, uvažuje se o přezdívkovém jménu s významem ‚ves lidí lísajících se ke kobám, havranům‘, tedy ‚ves šibeničníků‘ (Lutterer-Šrámek, 1997, s. 129; Profous, 1951, s. 35).

DAVID, J. (2007a): Etymologie ve výuce češtiny (k využití lidové etymologie zeměpisných jmen). In: *Tradiční a netradiční metody a formy práce ve výuce českého jazyka na základní škole*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, s. 25–30.

DAVID, J. (2007b): Náš starověk v díle Ladislava Horáka. *Havlíčkobrodsko. Vlastivědný sborník*, 21, s. 139–148.

DAVID, J. (2008a): Berounští medvědi a Ježíškova Vánoční pošta z Božího Daru: k reklamní funkci toponym. In: *Studia Slavica XII – Slovanské studie XII*. Opole: Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, s. 177–181.

DAVID, J. (2008b): Jan Žižka z Trocnova a husitská tradice v zeměpisných jménech širšího Havlíčkobrodska. *Havlíčkobrodsko. Vlastivědný sborník*, 22, s. 89–99.

DAVID, J. (2008c): Růžová čajovna v Růžové ulici (The Rose Tea Room in Rose Street). *Beiträge zur Namenforschung*, 43, s. 313–318.

DAVID, J. (2009): Folk Etymology in the Middle Ages Czech Chronicles (from Cosmas to Hájek). *Beiträge zur Namenforschung*, 44, s. 419–430.

DAVID, J. – ROUS, P. (2006): *Neviditelní svědkové minulosti. Místní a pomístní jména na Vysočině*. Praha: Academia.

Die Chronik der Böhmen des Cosmas von Prag – Cosmae Pragensis chronicon Boemorum (1923). B. Bretholz (ed.), MGH Scriptores rerum Germanicarum Nova Series, Tomus 2. Berlin: Weidmannsche Buchhandlung.

DUCHÁČEK, O. (1953): *O vzájemném vlivu tvaru a významu slov*. Praha: SPN.

ERHART, A. – VEČERKA, V. (1981): *Úvod do etymologie*. Praha: SPN.

FÖRSTEMANN, E. (1852): Über deutsche Volksetymologie. *Zeitschrift für vergleichende Sprachforschung*, 1, s. 1–27.

HARVALÍK, M. (2008): Popularizace češtiny – o onomastice v médiích. *Jazykovědné aktuality*, 45, s. 83–87.

HOLEC, F., a kol. (1988): *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku VII*. Praha: Svoboda.

HONL, I. (1965): Příspěvek na okraj toponomastiky. *Zpravodaj Místopisné komise ČSAV*, 6, s. 16–18.

HORÁK, A. (1991): *O Slovanech úplně jinak*. Vizovice: LÍPA.

HORÁK, F. – CHRAMOSTA, E. (1923): *Cesta Liběcká*. Praha: Otakar Janáček.

HORÁK, L. (1928): *Náš starověk v paměti pomístných názvů a místních jmen*. Praha: vlast. nákl.

HOSÁK, L. – ŠRÁMEK, R. (1970, 1980): *Místní jména na Moravě a ve Slezsku 1, 2*. Praha: Academia.

HRAŠE, J. K. (1885): *Zemské stezky, strážnice a brány v Čechách*. Nové Město nad Metují: vlast. nákl.

ISIDOR ZE SEVILLY (2001): *Etymologiae XIII–XV. Etymologie XIII–XV*. Praha: OIKOYMENH.

JANÁČ, M. – TUMLÍŘ, P. – HARVALÍK, M. (2006): *Divnopis. Proč se to tak jmenuje?* Praha: Radioservis.

JANÁČ, M. – TUMLÍŘ, P. – HARVALÍK, M. (2008): *Divnopis 2. Proč se to tak jmenuje?* Praha: Radioservis.

JANUSOVÁ, J. (1991): *Tymákov, obec pod přemyslovským hradem*. Plzeň, rukopis uložen v knihovně Fakulty pedagogické Západočeské univerzity v Plzni.

JANYŠKOVÁ, I. (2002): Etymologie lidová. In: P. Karlík – M. Nekula – J. Pleskalová (eds.), *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, s. 129–130.

KOLLÁR, J. (1830): *Rozpravy o jmenách, počátkách i starožitnostech národu slavského a jeho kmenů*. Budín: Královská universická tiskárna.

KOLLÁR, J. (1843): *Cestopis*. Pešť: Trattner – Károly.

KOLLÁR, J. (1853): *Staroitalia slavjanská*. Vídeň: Císařská královská dvorská a státní tiskárna.

KOŘÍNEK, J. M. (1936): Poznámky k metodice etymologisování. *Slovo a slovesnost*, 2, s. 78–83.

KRAJČOVIČ, R. (2005): *Živé kroniky slovenských dejín skryté v názvoch obcí a miest*. Bratislava: Literárne informačné centrum.

KROLMUS, V. (1850): *Život svatého Ivana, králeviče Horvatského*. Praha: Jan Spurný.

KROLMUS, V. (1857): *Poslední Božiště Černoboha s runami na Skalsku v kraji Boleslavském, v Čechách*. Praha: Jan Spurný.

KROLMUS, V. (1998): *Poslední božiště Černoboha s runami na Skalsku v kraji Boleslavském v Čechách*. K. Sklenář (ed.). Praha: Dita.

KVĚT, R. (1997): *Staré stezky v České republice.* Brno: Moravské zemské muzeum.

KVĚT, R. (2003): *Duše krajiny. Staré stezky v proměnách věků.* Praha: Academia.

LUTTERER, I. (1964): Psychologie pojmenování a tzv. přezdívková jména místní. *Naše řeč*, 47, s. 81–87.

LUTTERER, I. (1978): K českým místním jménům typu „Kozojedy“. *Slavica Pragensia*, 21, s. 235–239.

LUTTERER, I. – ŠRÁMEK, R. (1997): *Zeměpisná jména Čech, Moravy a Slezska*. Havlíčkův Brod: Tobiáš.

MACURA, V. (1995): *Znamení zrodu*. Jinočany: H&H.

MACHOVEC, M. (2000): *Indoevropané v pravlasti aneb Život našich předků podle porovnání jednotlivých jazyků*. Praha: Akropolis.

MALIARIK, J. (1929): *Cesta k blahu a míru smířením náboženství a osvícením a polepšením národů*. Brno: Othmár Widhalm.

MARTÍNEK, J. (1966): Význam humanistických popisů venkovských statků a panství pro studium místního názvosloví. In: I. Honl – F. Roubík – J. Svoboda (eds.), *Onomastické práce. Svazek 1*. Praha: Místopisná komise ČSAV, s. 51–54.

MARTÍNEK, J. (1970): K latinskému místnímu názvosloví za humanismu. In: J. Svoboda – L. Olivová-Nezbedová (eds.), *Onomastické práce. Svazek 3*. Praha: Místopisná komise ČSAV, s. 143–146.

MERTA, V. (2000): Souvislosti názvu Písařov. In: *Moravský historický sborník* [online]. Brno: Moravský národní kongres. Cit. 2007-01-26. <http://www.tisicileti.cz/main.php?mn=01>.

MERTA, V. (2001): Souvislosti názvu Písařov II. In: *Sborník ze semináře Staré stezky* [online]. Brno: Památkový ústav. Cit. 2007-01-26. <http://www.tisicileti.cz/main.php?mn=02b>.

MERTA, V. (2003): Brody horního toku Tiché Orlice. In: *Sborník ze semináře Staré stezky* [online]. Brno: Památkový ústav. Cit. 2007-01-26. <http://www.tisicileti.cz/main.php?mn=02c>.

OLIVOVÁ-NEZBEDOVÁ, L. (1980): K lidovým výkladům pomístních jmen. *Zpravodaj Místopisné komise ČSAV*, 21, s. 532–542.

OLSCHANSKY, H. (2004): *Täuschende Wörter. Kleines Lexikon der Volksetymologien*. Stuttgart: Philipp Reclam.

ONDRUŠ, Š. (2000, 2002, 2004): *Odtajnené trezory slov I–III*. Martin: Matica slovenská.
PEKÁREK, K. (1942): *Starozlínské pověsti a lidové povídky*. Zlín: Bohumil Siegel.
PEKAŘ, J. (1922): *Objevy Bretholzovy, čili od které doby sedí Němci v naší vlasti*. Brno: Historický Klub v Praze.
PEKAŘ, J. (1992): *Žižka a jeho doba II.* Praha: Odeon.
PROFOUS, A. (1951): *Místní jména v Čechách III*. Praha: ČSAV.
PROFOUS, A. – SVOBODA, J. (1957): *Místní jména v Čechách IV*. Praha: ČSAV.
Přibíka z Radenína řečeného Pulkavy kronika česká – Przibikonis de Radenin dicti Pulkavae chronikon Bohemiae (1893). J. Emler – J. Gebauer (eds.). Praha: Museum Království českého.
REJZEK, J. (2009): *Lidová etymologie v češtině*. Praha: Karolinum.
RUDNYĆKYJ, J. B. (1966): Typology of Namelore. In: D. P. Blok (ed.), *Proceedings of the 8th International Congress of Onomastics Sciences*. The Hague: Mouton & Co., s. 433–441.
SKLENÁŘ, K. (1999): *Hromové klíny a hrnce trpaslíků. Z pokladnice české folklorní archeologie*. Praha: Set Out.
SKUTIL, J. (1976): Sídelně zeměpisná koncepce Bretholzovy školy v ideologickém kontextu dvacátých a třicátých let. *Slavica Pragensia*, 19, s. 57–61.
Staročeská kronika tak řečeného Dalimila 1 (1988). J. Daňhelka (ed.). Praha: Academia.
STRÁNSKÝ, P. (1940): *O státě českém*. B. Ryba (přel.). Praha: Sfinx.
ŠMILAUER, V. (1938): Germánský bůh Wotan a Vodňany. *Naše řeč*, 22, s. 144–145.
ŠMILAUER, V. (1966): *Úvod do toponomastiky*. Praha: SPN.
ŠRÁMEK, R. (1965): Soustava místních jmen na severovýchodní Moravě a ve Slezsku. *Slezský sborník*, 63, s. 368–397.
ŠRÁMEK, R. (2007): Onomastika. In: J. Pleskalová a kol. (eds.), *Kapitoly z dějin české jazykovědné bohemistiky*. Praha: Academia, s. 377–426.
TANNER, M. (2001): *Hora Olivetská*. J. Malura – P. Kosek (eds.). Brno – Ostrava: Host.
Václava Hájka z Libočan Kronika česká I (1918). V. Flajšhans (ed.). Praha: Česká akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění.
VACULÍK, L. (2001): *Cesta na Praděd*. Brno: Atlantis.
VEČERKA, R., a kol. (2006): *K pramenům slov. Uvedení do etymologie*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny.
VINAŘICKÝ, K. A. (1909): *Karla Aloisa Vinařického Korrespondence a spisy pamětní II*. V. O. Slavík (ed.). Praha: Česká akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění.
ZLATOHLÁVEK, V. (1968): K pojetí lidové etymologie v českých zeměpisných jménech. In: V. Šmilauer (ed.), *Onomastické práce. Svazek 2*. Praha: Místopisná komise ČSAV, s. 243–248.
ZLÍNSKÝ, P. (2007): *Skryté významy geografických jmen na Moravě aneb Zpráva o ztracené angličtině*. Bez uvedení místa vydání a nakladatele.

Katedra českého jazyka FF OU
Reální 5, 701 03 Ostrava
jaroslav.david@osu.cz